

प्रमाणावगतसाध्यविरुद्धधर्मवतश्चापक्षत्वेन तद्धर्मस्यापक्षधर्मत्वनियमात् NyāySu. (Ja.) 269B.6 (on ii.1.2)

अपक्षधर्मत्वप्रतिपादन (apakṣadharmatva-pratipādana) *n.* explanation of the state of not being the property of subject सिद्धसाधनस्य चाश्रय-सिद्धताप्रकारोऽपक्षधर्मत्वप्रतिपादनेन प्रागुक्तः NyāyPari. 285.4.

अपक्षधर्मत्वापत्ति (apakṣadharmatvāpatti) *f.* undesired contingency of not being the property of subject न चैतत् संभवति। साध्यधर्माधिकरण-ादेरप्यभावप्रसङ्गात् अपक्षधर्मत्वापत्तेः Kāśī. iii.81.9 (on 5 (4).135)

अपक्षधर्मनिवृत्तिमत् (apakṣadharmanivṛtti-ma(n)t) *adj.* having exclusion from the property of non-subject, i.e. not subsisting in the subject न ह्यव्यापको भवत्यपक्षधर्मनिवृत्तिमान् इत्यत आह Tātpaṭ. (Vā.) 290.17 (on i.1.35)

अपक्षधर्मनिवृत्तिमात्र (apakṣadharmanivṛtti-mātra) *n.* mere exclusion of what is not a property existing in the subject, i.e. not subsisting in the subject अपक्षधर्मनिवृत्तिमात्रत्वेन संभवमात्रं लभ्यते NyāyVār. 132.21 (on i.1.35)

अपक्षधर्मभाव (apakṣadharmā-bhāva) *m.* the state of not being the property of the subject, i.e. not existing in the subject अन्यथानुपपत्त्यैव शब्द-दीपादिवस्तुषु। अपक्षधर्मभावेऽपि दृष्टा ज्ञापकतापि च TattvSaṁ. 1378.

अपक्षनिष्ठता (a-pakṣanīṣṭhātā) *f.* [Inst.] by way of not being in the subject अपक्षनिष्ठतया निश्चितोऽपि सिद्धिद्वयान्तिको यथा विप्रतिपन्नधर्मः निषिद्धत्वात् NyāyPari. 111.16.

अपक्षपतित (a-pakṣapatita) *adj.* not partial to any party, impartial नियुक्तेन तु वक्तव्यमपक्षपतितं वचः NāraSm. 40.1; (समग्रामाः ... क्षितिधारिणः) समा अपक्षपतिताः BālaKrī. i.257.9 (on 2.156); राजा ... अपक्षपतितो दुष्टम् इष्टं चेच्छन्नगामसम् ... समदर्शी MahāP. 42.200; अपक्षपतिताः शान्ताः ... ते पश्यन्ति जगत्पतिम् NaraP. 64.86.

अपक्षपय्य (apakṣapay-ya) *ger.* having caused to decrease (सोमं राजानमाप्यायस्वापक्षीयस्वेति) अपक्षीयस्वेति अपक्षपय्येत्यर्थः VedāntKa. 347.23 (on iii.1.6)

अपक्षपरा (apakṣa-parā) *adj.* (f.) being on the opposite side, opposing (ते तनुः) स्थिरासुरापक्षपरा ... विभाति ĪśvaŚ. 21 (comm. प्रतिपक्षभूता)

अपक्षपात (a-pakṣapāta) *m.* lack of adopting a side, impartiality कच्चिद्विदतोऽर्थेषु बलिनो दुर्बलस्य च। अपक्षपातात्पश्यन्ति कार्येष्वधिकृता नराः Rāmā. ii.2161* (2) अपक्षपातोऽर्थेषु ... पञ्चैव यज्ञाः कथिता नृपाणाम् AtriS. 28; YogYā. 2.33; BhavasantarāṇaU. 5.13; SimhāDvā. 84.2; सभ्येष्वपक्षपातस्तु तथा साक्षिषु सत्यवाक् ŚukraNī. 3.239. [Inst.] by way of not adopting a side, by way of impartiality अपक्षपातेन यदर्थनिर्णयस्तदेव धर्मः किमपि क्षमाभुजाम् KaumuMi. 9.6; अपक्षपातेन परीक्षमाणा द्वयं द्वयस्याप्रतिमं प्रतीमः। यथास्थितार्थप्रथनं तवैतत् MahāViSt. (H.) 2.22; कुकथात्वप्रकाशनेनापक्षपातेन च द्वावपि निगृह्णन्ति (वादिप्रतिवादिनी) NyāyPari. 269.4; प्रजा अपक्षपातेन स्वप्रजा इव पालिताः RājTa. (Jo.) 643; पक्षपाती समयस्तथा नः। इति तन्निरस्तम्। अपक्षपातेन समस्तसमयोक्तसत्त्वादिविशेषाभ्युपगमे तत्तदुद्घातितासत्त्वादपक्षदोषाणामप्यभ्युपगन्तव्य-त्वापत्तेः ŚivārkaMaDī. ii.102.31 (on ii.2.31); अपक्षपातेन श्रुतिस्मृतिपुराणागमान् विमृशतां शिवेन नारायणस्य साम्यं न प्रत्याख्यातुं शक्यम् ŚivārkaMaDī. ii.268.26 (on iii.2.35)

अपक्षपाततस् (apakṣapāta-tas) *adv.* by way of not adopting a side, by way of impartiality मायामयं जगत्तस्मादीक्षस्वापक्षपाततः PañcDa. 6.142;

अपक्षपातपतित (a-pakṣapātapatita) *adj.* not indulged in partiality, impartial तत्र युक्तमयुक्तं वा ... स्वयमेव विचार्यताम्। अपक्षपातपतितैर्विद्व-द्विर्वस्तुसिद्धये BrĀraUBhVā. iv.3.1204.

अपक्षपातम् (apakṣapātam) *adv.* without adopting a side, impartially अत्र च मयीव तस्यामप्यपक्षपातं दर्शितदर्पे कंदर्पे तत्र भगवत्या ... मामुपगम्य Mukundā. 218 (17)

अपक्षपातिता (apakṣapāti-tā) *f.* the state of not adopting a side, impartiality प्रजाप्रक्षोभादिदृष्टस्पष्टदोषभावादवश्यमपक्षपातिता संभवति VīraMi. (Vyavahāra.) 30.30.

अपक्षपातित्व (a-pakṣapātitva) *n.* the state of not being partial,

impartiality अपरे ... अविशेषज्ञतापक्षपातित्वमिति दोषानपि गुणपक्षमध्यारोपयद्भिः ... प्रतार्यमाणाः Kād. 108.6; ब्रह्मणः अपक्षपातित्वात् अविद्वान् गच्छति न गच्छतीति द्वितीयः (अनुप्रश्नः) TaiUBh. 255.17 (on 2.6); प्रमाणास्यापक्षपातित्वात्परस्येव तवापि तत्सिद्धिर्भवतु NyāyMañ. i.94.30; अन्यतरासिद्धेर्न विवदन्ते प्रमाणस्यापक्षपातित्वात् NyāyMañ. ii.162.28; तदेव शास्त्रं 'कंचित्प्रति प्रमाणं कंचित्प्रति न' इति स्यात्, न चैतद्युक्तम्, अपक्षपातित्वात् प्रमाणस्य PratyabhiVi. ii.86.9 (ii.3.2); अथ तत्र तथाप्रतिभासः समाधानम्, परस्यापि तदेवास्तु प्रतिभासस्यापक्षपातित्वात् PramāMi. 28.20 (on i.1.32); (पदार्थः) यस्तु स्वशास्त्रोक्तविरुद्धः शाखान्तरियः सोऽपि प्रमाणस्यापक्षपातित्वादेकद्वारकत्वे सति तुल्यबलत्वात् ... गृह्यमाणो नातीवानौचित्येन नैयायिकानां संमतः CaturCin. iii (1). 755.21.

1 अपक्षपातिन् (a-pakṣapātin) *adj.* adopting the side of a, i.e. Viṣṇu अपक्षपातिनापि हंसेन ... पौरजनेनानुगतम् ... कुसुमपुरं नाम नगरम् VāsaDa. 113.1 (comm. अकारे विष्णौ पक्षपाती)

2 अपक्षपातिन् (a-pakṣapātin) *adj.* [f. -inī] 1 not flying with wings अपक्षपातिनापि हंसेन ... पौरजनेनानुगतम् ... कुसुमपुरं नाम नगरम् VāsaDa. 113.1 (comm. न पक्षेण गरुता पततीत्यपक्षपाती); 2 not adopting a side, i.e. impartial अपक्षपातिनः सभ्याः सत्यमुत्पत्यपेक्षया। शब्दस्य कल्पनामाहुरभिव्यक्तौ लघीयसीम् NyāyMañ. i.199.21; अपक्षपातिनः प्राज्ञाः सामन्ता यावत्सस्यं विनष्टं परिभाव्य ब्रूयुः तावत्क्षेत्रेण गोमी दद्यात् Aparā. 770.3 (on 2.161); नयानशेषानविशेषमिच्छन्नपक्षपाती समयस्तथा ते MahāViSt. (H.) 1.30; अविषमां भोक्तृकर्मानुगुणपरिणामित्वात्पक्षपातीनीम् ŚrutaPra. ii.114.18 (on i.4.8); अभावरूपविशेषणमात्रवैशिष्ट्यमनुमन्यामह इति त्वपक्षपातिनस्ते न युक्तम् ŚatDū. 166.13.

अपक्षपुच्छ (a-pakṣapucchā) *adj.* not having wings and tail स वा एषोऽग्निर्पक्षपुच्छो वायुरेव TaiBr. III.x.11.7; नेन्महदद्यं करवाणीति यावानपक्ष-पुच्छोऽग्निस्तावत्कुर्यात् ŚatBr. XIII.viii.1.18; अथहैक एकविधप्रभृतीनापक्षपुच्छाश्चिन्वते BaudhSuS. 2.14; नापक्षपुच्छः श्येनो विद्यते BaudhSuS. 2.21.

अपक्षभूत (apakṣa-bhūta) *adj.* which has become non-subject न अपक्षभूते धर्मिणि वर्तमानस्याश्रयासिद्धिरेव स्यात् TārkiRa. 230.3.

अपक्षय (apa-kṣaya) *m.* 1A decay of parts, i.e. destruction ब्रह्माव्ययं नित्यमजं स विष्णुरपक्षयाद्यैरखिलैरसङ्गि ViṣṇuP. i.15.57; BrahmP. 178.116; नापक्षयं च समुपैत्यविकारि वस्तु ViṣṇuP. vi.8.60; परिणामः अपक्षयो नाशः उत्तरावस्था जरा, देहाभावे ... तदुभयनिषेधे अर्थाद्यौवनम् LalitāTriBh. 343.19 (on 52); जन्मवृद्धिपरिणत्यपक्षयव्याधिनाशनविहीनमव्यम्। ... ब्रह्म तत्त्वमसि Vive Cū. 260; अपक्षयस्त्ववयवहासो नाश एव Bhām. 66.19 (on i.1.2); अपक्षयस्य विनाशान्तर्भावमाह VedāntKa. 51.7 (on i.1.2); यद्यपि वृद्धिपरिणामापक्षयाः त्रयो भावविकाराः जन्मस्थितिनाशव्यतिरेकेण प्रसिद्धाः तथापि वृद्धिर्जायते VivaPraSaṁ. 258.18; परेशमेव भगवान्बादरायणः फलप्रदं मन्यते ... कर्मणः करणत्वेनोपक्षयाद्य GoviBh. 218.3 (on iii.2.42); 1B decrease, reduction, wane, decline चमसस्यं भक्षणेन अपक्षयं च कृत्वा पुनः पुनर्भक्षयन्ति BrĀraUBh. 782.11 (on vi.2.15); नापि गुणक्षयेण अपक्षयः, निर्गुणत्वात् GītāBh. (Śaṅ.) 33.19 (on 2.20); आप्यायनापक्षयौ यथा सोमस्य तथा भक्षयन्ति Bhām. 530.9 (on iii.1.6); सुवर्णस्य दह्नमानस्य नैवास्त्यपक्षयः Aparā. 784.6 (on 2.178); 1C decay, destruction जन्मास्तित्ववृद्धिपरिणामापक्षयमरणात्मका विकाराः षड्विधाः VedāntRaMañ. 1.4 (43.24); संप्रदायोऽथ विश्रम्भो विश्वासोऽथ क्षये (v.l. सोऽपपक्षये) क्षिया KalpaK. 239.40.

अपक्षय (apa-kṣaya) *adj.* having a decay वीर्यमपक्षयमस्य ज्ञात्वा द्रोणस्य वैरिपक्षयमस्य। चिन्तां राजेयाय प्रदातुमस्मै वधं पराजेयाय YudhiVi. F.N. 7.132.

अपक्षयप्रतिषेध (apakṣaya-pratiṣedha) *m.* negation of decay or destruction श्रुतावमर इत्यपक्षयप्रतिषेधः VedāntKa. 221.6 (on i.4.22)

अपक्षयभान् (apakṣaya-bhāñ) *adj.* having the waning or reduction अपक्षयभाजो वै पितरः KauṣiBr. 5.6 (20.21)

अपक्षयरहित (apakṣaya-rahita) *adj.* devoid of decay or destruction अजं जन्मरहितम् अव्ययम् अपक्षयरहितं कथम् ... हन्ति GītāBh. (Śaṅ.) 34.18 (on 2.21)

अपक्षयलक्षणा (apakṣaya-lakṣaṇā) *adj.* (f.) having the nature of decrease or reduction अशुभेन कर्मणा नो कनीयान् नाप्यपक्षयलक्षणां विक्रियां प्राप्नोति BrĀraUBh. 654.13 (on iv.4.23); अपक्षयलक्षणा विक्रिया प्रतिषिध्यते GītāBh. (Śaṅ.) 33.17 (on 2.20)